

HOLLANDA'DA GERİ DÖNÜŞÜM POLİTİKALARI KAPSAMINDA TEKSTİL VE HAZIR GİYİM SEKTÖRÜNE YÖNELİK GELİŞMELER

Küresel ısınmaya ve çevreye yönelik olumsuz etkileri bakımından petrol ürünlerinden sonra en başta gelen endüstriler arasında tekstil ve hazır giyim sektörü yer almaktadır. Pestisit kullanımı, su israfı ve su kaynaklarına sızan toksik boyalar gibi nedenlerle tek bir giysiye ait karbon ayak izinin önemli düzeyde çevresel maliyete neden olduğu hesaplanmaktadır. Örneğin, tahminlere göre pamuk endüstrisi tek başına küresel su kullanımının ortalama %3'üne tekabül etmekte, sadece 250 gramlık bir gömleğin üretilmesi için ortalama 2495 litre su harcanmaktadır. Modanın ve tüketici tercihlerinin düzenli olarak değişmesi nedeniyle ürünlerin hızlı değişimi ve kullanım ömürlerinin kısalması hazır giyim sektörünün çevreye yönelik bu olumsuz etkilerini daha da artırmaktadır.

Söz konusu olumsuz etkilerin azaltılmasına yönelik olarak Hollanda'da STK'lar, tüketiciler, özel sektör ile kamu kurum ve kuruluşlarının ortak anlayışı çerçevesinde tekstil ve hazır giyim sektöründe çevrenin korunması amacıyla geri dönüşüm politikalarının oluşturulması ve uygulanmasına dönük ciddi çalışmalar başlatılmıştır. Çevrenin korunması amacıyla başlatılan çalışmaların tekstil ve hazır giyim ürünlerinin ticaretini de etkilemesi beklenmektedir.

Sürdürülebilir Ekonomi 2050 Programı

Hollanda Avrupa'da çevrenin korunmasına yönelik politikaların geliştirilmesi ve uygulanmasında öncü ülkeler arasında yer almaktadır. Bu çerçevede, Hollanda'nın geri dönüşüme önem veren sürdürülebilir ekonomi (Circular Economy 2050) programında öne çıkan sektörler ve belli başlı hedefler şunlardır:

- Tüketim ürünlerinde geri dönüşüm ve inovasyon,
- Gıda ve biyolojik yakıtta sürdürülebilir biyolojik yakıt üretimi ve en uygun şekilde kullanımı, ayrıca sürdürülebilir toprak yönetimi ve çöpe giden gıda ürünlerinin azaltılması,
- İnşaat sektöründe ürün pasaportu, geri dönüşüme yönelik inşaat politikalarının hayata geçirilmesi,
- İmalat sanayinde eğitim, ürün pasaportu vb. uygulamalar yoluyla geri dönüşümü içeren üretimin teşvik edilmesi,
- Plastikte gereksiz kullanımın azaltılması, mikro plastik karşıtı kampanyaların desteklenmesi ve uluslararası projelerde plastik ambalaja alternatiflerin geliştirilmesi.

Sürdürülebilir ekonomi politikaları çerçevesinde tekstil ve hazır giyim sektöründe ise Dutch Circular Textile Valley (DCTV) kuruluşunu oluşturan Inretail, Modint ve VGT tarafından Eylül 2019'da yayınlanan "Circular Textiles" sektör planına göre Hollanda'da tekstil ürünlerinin;

- 2025 yılında %10'ünün ve 2030 yılında %20'sinin geri kazanılmış malzemelerden,

- 2035 yılında %50'sinin, 2040'da %80'inin, 2050'de %100'ünün sürdürülebilir girdilerden üretilmiş olması hedeflenmektedir.

Diğer taraftan, mevzuat haline bile gelmeden piyasadaki alıcıların yukarıdaki planın ötesinde mevcut durumda denim sektöründe olduğu gibi %20 oranında geri kazanılmış ürünlerin kullanılmasını ticari sözleşmeler için şart koştuğu bilinmektedir. Aynı şekilde, piyasadaki önemli satıcılar geri kazanılmış malzemelerden üretilmiş ürünleri müşterilerine yönelik bir satış stratejisi olarak değerlendirmektedir. Küçük ölçekli satıcılarda da benzer yaklaşımlar görülmekte, örneğin geri dönüşüm için getirilen ürünlerde belirli oranlarda indirimler ya da hediye çekleri müşterilere sunulmaktadır.

Bahsedilen plan çerçevesinde dünyada tekstil atıklarına bakışın değiştirilerek, bunların hammadde olarak görülmesi hedeflenmektedir. Hâlihazırda kaliteli, ulaşılabilir ve uygun fiyatlı geri dönüştürülmüş tekstil lifi arzının kısıtlı olduğu düşünülmektedir. Tekstil üretiminin büyük kısmı AB dışındaki ülkelerde, özellikle Asya'da gerçekleşmektedir. Hollanda ile Hollanda dışındaki üretim bölgeleri arasındaki geri dönüşüm ağını oluşturmak ve bu ülkelerdeki son tüketicinin geri dönüştürülmüş malzemelere ulaşımını kolaylaştırmak için bu ürünlerin hiçbir engelle karşılaşmadan ticaretinin yapılabilmesine önem verilmektedir. Bunun için üretimden tüketime kadar olan süreçteki tüm geri dönüşüm malzemelerinin atık değil hammadde olarak görülmesine yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Böylelikle geri kazanılmış ürünlerin arzının yanı sıra hem kalitesinin hem fiyatının olumlu şekilde etkilenmesi sağlanacaktır.

Dönüşümsel Tekstil Vadileri

Moda ve tekstil sektöründe sürdürülebilir ekonomi programının 2030 yılına kadar gerçekleştirilebilmesi amacıyla "Dönüşümsel Tekstil Vadisi (The Dutch Circular Textile Valley)" projesinin hayata geçirilmesi çalışmalarına devam edilmektedir. Bu vadilerde, moda ve tekstil sektöründe yer alan Twente, Tilburg, Amsterdam, Arnhem, Wageningen ve Hollanda'nın diğer bölgelerindeki yenilikçi firmaların güçlerini birleştirdikleri bir bölge olması amaçlanmaktadır.

Söz konusu amaca ulaşabilmek için öncelikle mekanik ve kimyasal geri dönüşüm, tasarım ve üretimde ise geri dönüştürülmüş ürünlerin kullanımının esas alınması planlanmaktadır. 2019-2023 arasını kapsayan bazı kısa dönem çalışmaları öngörülmektedir. Öncelikle, geri kazanılmış liflerle yüksek kaliteli üretim denemeleri, dönüşüm ekonomisine somut örnek olabilecek el işleri, giyim ve tekstilde miselyum, bakteriyel/deniz yosununda elde edilmiş boyalar gibi yeni girdilerin kullanımı, tedarik zincirinde ilave faaliyetleri de kapsayan piyasa odaklı geri dönüşüme yönelik tekstil yol haritası için eylem planının oluşturulması konularında çalışılmaktadır.

Bunlara ilave olarak tekstil ve hazır giyim sektörüne yönelik politikaların geliştirilmesi için 2019 yılında çalışmalar devam etmektedir. Bu amaçla tekstil geri dönüşüm döngüsünün tamamlanabilmesi ve üreticilerin sorumluluk alabilmesi için somut hedefler ve eylemler belirlenmektedir. Denim konusunda bir model geliştirmeye çalışılmakta ve farklı iş modelleri

yoluyla “hızlı tekstil” olarak adlandırılan olgunun yavaşlatılabilmesinin yolları araştırılmaktadır. Böyle bir programın beklenen etkileri şöyledir:

- Kullanılmış tekstilden elde edilmiş yüksek kalitede ürünlerin kullanılarak yeni tekstil alanları oluşturulması,
- Hollanda’da orijinal elyaf kullanımının ve bununla bağlantılı çevresel etkilerin azaltılması,
- Hollanda’da %80-90 oranında daha az tekstil atığının yakılması,
- Yüksek kalite geri dönüşüm teknolojilerinin nitelik ve nicelik olarak gelişmesinin ivme kazandırılması,
- Yeni başlayan girişimciler ve belli başlı büyük kuruluşlar arasında işbirliğinin geliştirilmesi,
- Yüksek kaliteli tekstil geri dönüşümü alanında istihdam oluşturulması,
- El sanatları ve imalat sanayinde ilerleme ve gelişmenin sağlanması.

Geri Dönüşüme Yönelik Dolaylı Teşvikler

Hollanda’da sürdürülebilir ekonomi politikalarını desteklemek amacıyla, çevre dostu yatırımlara yönelik şirketlere vergi avantajları sağlanabilmektedir. Bu konuda MIA/VAMIL (Environmental Investment Allowance ya da Milieu-Investeringsaftrek) düzenlemeleri bulunmaktadır. MIA düzenlemesinde vergiye tabii kazancın sermaye masraflarıyla ilgili kısmının %36’sında indirim mümkün olmaktadır. Vergi indirimi, satın alma, üretim, modifikasyon ve/veya yeni malzeme satın alımı, çevre danışmanlığı masrafları için geçerlidir. MIA için başvurular Hollanda Girişimcilik Ajansı (RVO) tarafından sonuçlandırılmaktadır.

Ayrıca yerel yönetimlerin su tasarrufunu özendirerek ve suyun kirletilmesini azaltacak önlemler uyguladığı görülmektedir. Örneğin, Amsterdam Belediyesi’nin su ve kanalizasyon şebekesinden sorumlu Waternet isimli kuruluş tarafından firmaların kullandığı su miktarına ve suyu kirletme derecesine göre vergi almaktadır.

Denim Sektörü

Hollanda’da her yıl 90 milyon kg ikinci el tekstil ürünü toplanmakta ve bunların toplam %50’si tekrar kullanım amacıyla değerlendirilebilmektedir. İkinci el olarak kullanılan ürünlerden sadece %5’i Hollanda içinde kalmakta, %30’u Afrika’ya, %10’u Rusya’ya ve %5’i Doğu Avrupa ülkelerine satılmaktadır. Geriye kalan %50’sinin %40-45’i geri dönüşümü sağlanabilir özellik taşıırken %5-10’u kullanılamaz olup, bunların tamamı yakılarak ya da başka şekillerde yok edilmektedir. Bunun sonucunda Hollanda’da her yıl 130 milyon kg tekstil ürünü benzer şekilde çöpe gitmektedir.

Bununla birlikte, toplanan tekstil ürünlerinden ancak %0,1’i kırılarak ve pamukla karıştırılmak suretiyle (%80 pamuk ve %20 geri dönüşüm girdisi) yeniden denim kumaşının üretiminde değerlendirilmektedir. %20 oranında geri dönüşüm girdisi kullanılması sonucunda 1,5 kg CO₂ ve 750 litre su tasarrufu sağlanabilmektedir. Buna bağlı olarak, sektörün başlattığı

inisiyatif çerçevesinde %20 geri dönüşüm girdisi denim'den 1 milyon çift jeans üreterek 2 milyon kg CO₂ ve 1 milyar litre su tasarrufunu sağlayacak endüstri standardının oluşturulması hedeflenmektedir.

Söz konusu hedefler çerçevesinde sektörün paydaşları tarafından denim sektöründe geri dönüşüm konusu sıklıkla uluslararası fuarlar gibi etkinliklerde de tartışılmakta ve teşvik edilmektedir. Ayrıca, henüz herhangi bir mevzuat düzenlemesi bulunmamasına karşılık %20 standardının büyük alıcılar tarafından fiilen uygulandığı müşahede edilmektedir. Ayrıca bu sektörde faaliyet gösteren firmalardan "sustainability" sertifikası olanlar pazara girişte öncelikle tercih edilmektedir.

Bilindiği üzere, Türkiye dünyanın 4 üncü büyük denim kumaş ihracatçısı konumunda olup, önde gelen denim kumaş üreticilerin Hollanda'da ya yurt dışı birimleri ya da satış temsilcileri bulunmaktadır. Dünya toplam denim kumaş ihracatı (2017-2018 dönemi) yaklaşık 4 milyar 910 milyon dolar olup, Türkiye'nin ihracatı ise 338 milyon dolardır. Bu çerçevede, Hollanda tarafından denim sektörüne yönelik geri dönüşüm politikalarının bu sektördeki ihracatımızı etkileyebileceği değerlendirilmektedir.